

METODIKA

k tématu **systemové prevence
dětských úrazů v domácnostech**

KABINET
PRO STANDARDIZACI
... **top-normy** .cz

SDRUŽENÍ ČESKÝCH
SPOTŘEBITELŮ, Z. Ú.
CZECH CONSUMER
ASSOCIATION
www.konzument.cz

Pod Altánem 99/103, 100 00 Praha 10

tel.: +420 261 263 574

e-mail: normy@regio.cz | spotřebitel@regio.cz

www.top-normy.cz | www.konzument.cz

1. Úvod

Tento metodický materiál má být jednoduchou pomůckou pro pedagoga k podpoře vedení diskuze s žáky a studenty k tématu prevence dětských úrazů.

Materiál vznikl za podpory Ministerstva zdravotnictví.

Cílem Sdružení českých spotřebitelů (SČS) bylo a je oslovovat školní, studující a učňovskou mládež s tématy, která jim přiblíží vnímání principů spotřebitelského chování; dlouhodobě totiž vnímáme, že systematické nástroje pro zvyšování právního povědomí a orientace dětí a mládeže ve spotřebitelských otázkách jsou nedostatkové a nedostatečné.

Téma tohoto projektu:

SYSTÉMOVÁ PREVENCE DĚTSKÝCH ÚRAZŮ V DOMÁCNOSTI

Shrnutí:

- Jeho důležitou součástí je **průzkum** mezi žactvem (věk 11–15 let, s prioritním zaměřením na skupinu 11-12 -letých), jehož provedení má tato metodika napomoci. Pedagogovi bude mít vyplněné dotazníky jeho třídy k dispozici, a (anonymní) odpovědi žactva může využít i pro další diskuzi.

- Cílem této diskuze je, aby vyústila ze strany žáků ve **vypracování písemného „díla třídy“** – (esej v libovolném slohovém formátu), která shrne zkušenosti dětí s úrazy v domácnosti, jak správně (v případě úrazu) postupovat (navržení správného postupu, správné praxe), a také jaká by měla být (jaká je) prevence, aby se úrazům dětí předcházelo. Tato díla mohou být vytvářena zcela individuálně, anebo kolektivně, a to v menších skupinách (4-5 žáků). Záleží na vlastním rozhodnutí ve třídě.

Dílo může vytvářet také celá třída, to se ale z praktických důvodů nejeví jako optimální.

Pro pedagoga, který se rozhodne se svou třídou projektu věnovat, by zpracování písemného výstupu mělo být přirozeným završením práce a času, který tomu s jeho třídou věnovali. Dílo by mělo shrnout diskuzi s žáky, ale umožňuje a může i prokázat tvůrčí přístup dětí k tématu (jistě zdaleka ne vše bude v diskuzích řečeno).

Cílem díla není zkouška, že se to či ono žáci naučili, a nyní jsou z toho zkoušeni; cílem je, aby pochopili závažnost tématu a aby byli schopni se tomuto tématu samostatně (buť i ve skupinách) věnovat a rozvíjet jej.

- Tvůrčí přístup a zaměření na téma prevence v takových dílech jsou pak spojeny bezprostředně s motivací třídy k vypracování takovýchto esejí, a to **ve formě soutěže SČS o nejlepší psané dílo**.

Každá třída může poslat do soutěže jedno dílo/esej, které si demokraticky žáci s pedagogem vyberou. Může to být tedy i esej zpracovaná individuálně jedním žákem anebo jednou skupinkou žáků.

- Vybraná díla jménem třídy budou přitom vyhlášovatelům soutěže zaslána prostřednictvím organizátora akce ve školách (proskoly@edhance.cz), který je vyhlášovatelům

(Sdružení českých spotřebitelů) předá. Sdružení českých spotřebitelů provede (komisionální) výběr nejlepšího díla – k medializaci a ocenění.

2. Zařazení tématu prevence dětských úrazů do výuky (doporučení)

- **Výchova ke zdraví a zdravý životní styl**

Téma může navazovat na základy zdravotní výchovy, první pomoci atd.

- **Občanská výchova**

Posilování občanského chování a uvědomění

3. Cílová věková skupina

Věk 11–15 let, s prioritním zaměřením na skupinu 11-12 -letých.

4. Metody práce se školním kolektivem

Obsahem práce se školním kolektivem je, aby studenti a žáci pochopili, že existují 4 základní okruhy situací a úrazů dětí v domácnostech. Jednotlivé okruhy je zapotřebí s dětmi projít a pak se (pozn.: po provedení průzkumu) rozhodnout, kterému z nich se bude třída (bezprostředně) věnovat ve své písemné práci:

Okruh 1

Prevence úrazů způsobených **výrobky, které jsou určeny přímo pro děti** (hračky, pomůcky pro děti, dětský nábytek), **nebo výrobky, se kterými děti doma přicházejí do styku** (nábytek, domácí spotřebiče, nádobí, kuchyňské nástroje)

- Legislativa vnitřního trhu Evropské unie pro uvádění výrobků na trh je vyvíjena a přijímána tak, aby na trh mohly být **uváděny jen bezpečné výrobky**.

- Vymáhání a uplatňování právních předpisů je prováděno mj. prostřednictvím orgánů **dozoru nad trhem**; v ČR se jedná zejména o Českou obchodní inspekci.

- Žádný předpis a žádný dozorový orgán nemůže ovšem zajistit absolutní bezpečnost všech výrobků na trhu. Záleží i na zodpovědnosti každého spotřebitele. Například, **kde výrobky kupuje, jak spolehlivý je obchod, ve kterém nakupuje**. U stánku může nakoupit velmi levně, ale kvalita i bezpečnost výrobku může být pochybná. Signálem je neidentifikovatelný původ výrobku, nebo že spotřebitel nedostane návod v češtině (což jsou zákonné povinnosti každého prodávajícího) apod.

Doporučujeme rozvinout diskuzi o zkušenostech žáků na toto téma.

Navíc, každý výrobek je také bezpečný, resp. nebezpečný s ohledem na to, **kdo a jak ho používá**.

Uvedme zde k tomu několik příkladů:

- Asi nejlépe to uvidíme na příkladu kuchyňského nože. Pro dospělého při správném nakládání je to poměrně bezpečný nástroj. Pro dítě to může být nástroj smrtelně nebezpečný.

- Podívejme se ale na „obyčejný“ nábytek, např. policovou skříň, která má ve spodních patrech několik zásuvných šuplat. Je téměř jisté, že v návodu na instalaci výrobce uvedl, že tento nábytek má být pevně přichycen vrutem ke zdi. V rodině bez dětí se toto snadno opomene. Přijde ale návštěva s malým a všetečným děckem. To si vysune šuplík, opře se o něj, a vychýlené těžiště způsobí převrácení nábytku na dítě s možností velmi vážného úrazu.

I takové situace zahrnují otázku, kdo a jak daný výrobek používá.

Doporučujeme rozvinout diskuzi o zkušenostech žáků i na toto téma, co je dalšího (kromě ošetření zraněného a případného přivolání pomoci) potřeba dělat:

- Informace k bezpečnosti výrobků najdete mj. i na stránkách Sdružení českých spotřebitelů <http://www.konzument.cz/kde-najit-pomoc/bezpecnost-vyroбку.php>, kde jsou i další odkazy a kontakty.

- Pokud se v rodině stane úraz dítěte, je to samozřejmě vždy velmi citlivá a emotivní záležitost. Poté, co jsou absolvovaná případná vyšetření a ošetření, rodina by měla velmi zodpovědně vyhodnotit příčiny, proč k úrazu došlo.

- Pokud přiznáme, že ke zranění došlo z viny špatného dohledu nad dítětem, z důvodu špatně zabezpečených předmětů (viz příklady výše – dostupnost nože, nezajištěná police), měla by se v rodině zajistit náprava chování, mělo by dojít k zabezpečení všech potenciálně nebezpečných nástrojů, a to nejen s ohledem na naše vlastní děti apod.

- Víme ovšem, že úraz může být způsobený výrobkem, který se takto prokázal být nebezpečný i při řádném zacházení. Může se jednat o zdánlivě drobné konstrukční závady – hrotu na nábytku, riziko zachycení prstu či dokonce hlavy, v případě hračky pro malé děti snadné oddělení malé části s rizikem spolknutí či vdechnutí apod.

- Víme také, že v mnohé rodiny po ochladnutí emocí takovéto případy nikde „nehlásí“ a to je chyba.

Doporučujeme diskutovat se žáky a studenty:

- **proč je to chyba?** = v prodeji přeci zůstávají výrobky, které ohrožují další děti (a spotřebitele) – měly by být z trhu staženy (!) a neměly by se v ČR prodávat

- **komu by se mělo podezření na nebezpečný výrobek oznámit?** = Sdružení českých spotřebitelů, České obchodní inspekci, ve vážných případech pak i na Policii ČR

Okruh 2

Prevence úrazů způsobených výrobky domácí chemie (prostředky na praní, mytí nádobí, čisticí prostředky pro domácnosti, apod.)

- Výše jsme zdůraznili, že každý výrobek je bezpečný, resp. nebezpečný s ohledem na to, kdo a jak ho používá. Toto platí obzvlášť pro skupinu výrobků, které nazýváme detergenty. Všichni asi pochopíme, že se jedná o výrobky, které vyžadují velmi zvláštní zacházení zejména ve vztahu k dětem.

- Tyto výrobky jsou koncentrované chemické látky a jejich rizika spočívají v možné nepříznivé reakci citlivé dětské pokožky na ně, zejména ale i při stříknutí do oka, či dokonce při požití (sic) ústy.

- **V těchto případech je naprosto nebytné vyhledat lékařskou pomoc.**

- Bohužel, tyto výrobky jsou často v obalech, které jsou barevně či svou formou (např. vypadají jako „kachnička“) atraktivní pro děti a upoutávají jejich pozornost.

- V posledních letech se také vyrábějí prací prostředky ve formě koncentrátů v kapslích, které dětem připomenou cukrátko apod.

- **Povinně musí proto být otevírání těchto výrobků jistěno proti snadnému otevření dítětem, nemusí to ale vždy dobře fungovat, a měly by být vždy mimo dosah dětí.**

Doporučujeme rozvinout diskuzi o zkušenostech žáků na téma uložení a dostupnosti těchto prostředků v domácnosti:

- Informace k bezpečnosti domácí chemie (včetně rad a tipů) lze nalézt i na stránkách SČS <http://www.konzument.cz/kde-najit-pomoc/domaci-chemie-a-kosmetika.php>

Okruh 3

Prevence úrazů způsobených **výbušninami pro civilní použití a tzv. „domácí“ pyrotechnikou** (novoroční ohňostroje, petardy atd.)

- Pro tyto výrobky platí velmi přísná omezení jejich prodeje. Jsou členěny do několika bezpečnostních tříd a podle nich platí různé stupně regulace prodeje.

- V žádném případě **výrobky tohoto typu ale nesmí být prodávány dětem**, a dětem by k nim měl být zamezen jakýkoliv přístup.

- **Děti ani mladí lidé pod 18 let věku by s výbušninami, ale ani tzv. petardami apod. neměli v žádném případě nijak manipulovat, natož je odpalovat.**

- Přesto zjištění orgánu dozoru na trhu (Česká obchodní inspekce) i zkušenosti Sdružení českých spotřebitelů ukazují, že na trhu jsou neoprávněně prodávány i nebezpečné výrobky a že petardy jsou dětem bohužel dostupné.

Doporučujeme rozvinout diskuzi o zkušenostech žáků na téma dostupnosti těchto výrobků nejen v domácnostech, ale i v obchodech:

- Na stránkách SČS odkazujeme i na varující video na YouTube:

- <http://www.konzument.cz/kde-najit-pomoc/bezpecnost-vyroбку/pyrotechnika.php>.

- Diskutujte s dětmi problematiku dostupnosti petard, proč je jejich odpalování pro děti

tak lákavé, přesto, že každým rokem dochází k tolika vážným zraněním?

Okruh 4

Prevence úrazů způsobených **poraněním domácími zvířaty**

- Nejčastějším případem poranění dítěte je **kousnutí psem**. Jiné případy v tomto souhrnu neřešíme, neboť každý je zcela specifický.
- Velcí psi mohou tlakem zubů způsobit amputace drobných částí těla, zejména dětem.
- Případy, že dítě je kousnuto vlastním psem rodiny, se občas dějí. **Rodina musí velmi zodpovědně vyhodnotit, co se stalo**. Pokud by bylo podezření, že se jedná o povahový defekt zvířete, musí být učiněna vážná rozhodnutí.
- Častějším případem je pokousání cizím zvířetem. S tím souvisí řada kroků, které by rodiče měli učinit.

Pokud někoho pokouše cizí pes, je povinností majitele nechat psa okamžitě vyšetřit u veterináře a výsledek do 24 hodin sdělit ošetřujícímu lékaři poškozeného.

První pomoc

- Ránu důkladně vydezinfikujte, nebo alespoň vymyjte mýdlovou vodou a sterilně přikryjte.
- Vyhledejte lékařské ošetření rány do 6 hodin, často bývá nutné zajištění antibiotiky, případné přeočkování proti tetanu, nebylo-li provedeno v posledních 5 letech.
- Zjistěte, zda je pes očkovaný proti vzteklině.
- Při nejistém nebo neznámém výsledku je nutno zahájit léčbu proti vzteklině do 3 dnů.

Doporučujeme rozvinout s dětmi diskuzi o vzteklině:

▪ Jde o virové onemocnění napadající nervový systém, přenášené též liškami, kočkami, hlodavci nebo lesní zvěří. Může se přenést například i prsknutím sliny do oka anebo poškrábáním. Zvíře je nebezpečné jen tehdy, má-li samo příznaky nemoci.

- Doporučené zdroje na internetu jsou dostupné, např.:
[https://www.vitalia.cz/specialy/zasady-prvni-pomoci/pokousani-psem/;](https://www.vitalia.cz/specialy/zasady-prvni-pomoci/pokousani-psem/)
<http://www.mpcheb.cz/prvni-pomoc-pri-pokousani-psem/d-1030/p1=1014>

▪

5. Vyplnění dotazníku a provedení průzkumu mezi žactvem

Po diskuzi a po uvedení příkladů u jednotlivých okruhů 1 až 4, by pedagog měl výstupy z diskuse ověřit prostřednictvím jednoduchého dotazníku:

- Dotazník je strukturován tak, aby byl co nejsrozumitelnější a snadno dětmi zvládnutelný.
- Je určen pro žáky stáří 11–15 let, s prioritním zaměřením na skupinu 11-12 –letých.
- Téma průzkumu - zkušenosti dětí s dětskými úrazy v rámci rodiny, popř. v okruhu jejich blízkých a známých;

Pozn.: Průzkum nemá v žádném případě za cíl testovat aktuální znalosti žáků ohledně toho, jak postupovat v případě toho, či onoho zranění. Jeho cílem je ověřit zkušenosti (vlastní edukace) a posílit ze strany dětí vnímání prevence a přemýšlení o správných postupech.

Chování v případě zranění či úrazu je zde jen naznačeno (a bude předmětem dalších aktivit). Podstatou průzkumu je zjištění, jakým způsobem k případnému dětskému úrazu (v rodině dotazovaného) došlo – osobní zkušenost, sourozenci, u příbuzných, apod., jak se chovali v takovém případě dospělí a jaká byla činěna následná opatření.

Zaměření průzkumu se týká všech čtyř zmiňovaných oblastí:

1. Výrobky určené pro děti (hračky, pomůcky pro děti, dětský nábytek) a výrobky se kterými děti doma přicházejí do styku (nábytek, domácí spotřebiče)
2. Výrobky domácí chemie (prostředky na praní, mytí nádobí, čisticí prostředky pro domácnosti, apod.);
3. Výbušniny pro civilní použití a tzv. „domácí“ pyrotechnika (novoroční ohňostroje, petardy apod.)
4. Poranění domácími zvířaty.

Dotazníky by měli žáci zpracovávat individuálně, tedy každý za sebe; je ale možná a vhodná diskuze a komunikace i ze strany pedagoga / koordinátora průzkumu za účelem správného pochopení otázek.

Pokud některý žák ve vztahu k úrazu, ať už svému či kamarádů, prožil traumatizující zážitky, záleží velmi na citlivém přístupu pedagoga.

Pokud by žáci měli možnost předem téma konzultovat s rodiči, bylo by to optimální.

Dotazník se může jevit příliš „dlouhý“, protože otázky – velmi podobné, byť ne zcela, se opakují pro každý segment čtyř uvedených oblastí. Je přitom nepravděpodobné, že každé dítě bude mít zkušenost s úrazem ve více než dvou segmentech, spíše jen v jednom.

Otázky Ad 1-2)

Pro dotazník nesbíráme žádné osobní údaje o žácích. Pouze uvedou z jakého typu školy respondent je a své pohlaví.

Otázka Ad 3)

Dítě zodpoví otázku, zda konzultovalo některou otázku s rodiči. Doporučujeme umožnit dětem prostor, aby se mohlo o tématu v rodině pobavit.

Otázka Ad 4)

Dítě zodpoví otázku, zda má zkušenost (osobní, v rodině v blízkém okolí,...), že došlo k úrazu či ke zranění dítěte. Pokud NE, na další otázky nemusí odpovídat. Budeme ale rádi, když pedagog přivede každé dítě k vyplnění formuláře alespoň u jednoho typu úrazů dle výše uvedeného členění.

Otázky Ad 5-8)

Dítě odpovídá na otázky ve vybraných okruzích (okruhy 1 – 4 výše). Otázky pokládáme za natolik snadné, že by nemělo jejich zodpovězení činit potíže. Určité navedení předcházející diskuzí si však mohou vyžádat otázky ohledně toho, zda rodina činila nějaká následná opatření (ohlášení případu nějakému orgánu atp.). Bez konzultace doma to žáci pravděpodobně vědět (pokud nebude diskuzi a vyplnění dotazníku předcházet příprava) nebudou.

Otázka Ad 9)

Žák se vyjádří, zda a jakou formou by se chtěl zúčastnit na sepsání eseje o zkušenosti s úrazem, jak úrazu předejít, jak správně postupovat, když k úrazu dojde.

Otázka Ad 10)

Žák může připojit svůj komentář k tématu.

6. Esej

- Diskuse a provedený průzkum by měly vyústit ve vypracování „písemného díla“ – eseje.
- V eseji žáci zaznamenají písemnou formou své o zkušenosti s úrazy a navrhnou návod (postup pro správné chování v krizových situacích úrazu či i předcházení úrazů dětí a mládeže.
- Tato díla mohou být vytvářena zcela individuálně, anebo kolektivně, a to v malých skupinách (4-5 žáků, zaleží na vlastním rozhodnutí ve třídě), anebo dílo může vytvářet celá třída (což se ale asi z praktických důvodů nemusí jevit optimální).
- Na jedné straně má esej shrnout předcházející diskuze i provedení průzkumu mezi

žáky, ale má umožnit i prokázání tvůrčího přístup dětí k danému tématu a zaměřit se na prevenci. Cílem díla ale není zkouška znalostí, ale že pochopili závažnost tématu a že jsou schopni se mu samostatně (byť ve skupinách) věnovat a rozvíjet jej.

- Doporučený rozsah eseje – max. 2 strany formátu A4.
- Požadovaná forma – písemná forma, esej může být zpracována v libovolném slohovém formátu; může se jednat o pokus o odborný návod, jak postupovat, o humorně, či vážně pojatou povídku; možný je i komiks (kombinace obrázků a textu). Pouhé výkresy a obrázky (jakkoli zdařilé) akceptovány nejsou.
- Při výběru nejlepších esejí budou preferovány ty, které budou zaměřeny na rozpoznání rizik a budoucí prevenci úrazů.
- Pedagog by se měl s dětmi dohodnout na způsobu vypracování eseje (individuální práce, práce ve skupince či skupinkách apod.) a poskytnout dětem přiměřený čas na vypracování eseje. Mohou být zpracovány i mimo výuku (doma), apod.
- V případě, že v rámci třídy takto vznikne více esejí, měl by pedagog všechny ocenit a s dětmi se dohodnout na výběru jedné, která bude zaslána do soutěže o nejlepší zpracované dílo mezi všemi (zúčastněnými) třídami, resp. školami (z jedné školy se může zúčastnit více tříd).
- Vybraná esej do soutěže musí být označena názvem školy, třídy a musí zde být uveden kontakt na pedagoga, který s dětmi výběr učinil.
- Eсей zašle pedagog na proskoly@edhance.cz
- Vybraná díla jménem třídy budou vyhlašovateli soutěže, kterým je Sdružení českých spotřebitelů

Ocenění nejlepší práce

Sdružení českých spotřebitelů chce motivovat třídy k vypracování takovýchto esejí, a proto vyhlásilo **soutěž o nejlepší takto napsané dílo**. Každá třída může poslat do soutěže jednu esej, kterou si demokraticky žáci s pedagogem vyberou. Může to být esej zpracovaná individuálně jedním žákem anebo skupinkou žáků (viz výše), která bude zaslána jménem třídy prostřednictvím Edhance předána vyhlašovatelí soutěže – Sdružení českých spotřebitelů.

Sdružení českých spotřebitelů poté provede komisionální výběr nejlepšího díla. O výsledku budou informováni všichni pedagogové, kteří se podíleli na výběru třídních prací, a výsledek bude uveřejněn i v médiích a na webu a třída, ze které bude pocházet nejlepší dílo, bude i odpovídajícím způsobem oceněna.

První cena:

Všichni žáci i pedagogický doprovod obdrží vstupenky (bez omezené platnosti) do zábavního parku **Mirakulum ve středočeských Milovicích**.

<https://www.mirakulum.cz/>

Druhá a třetí cena:

Pokud budou uděleny druhá a třetí cena, třída/y obdrží **čestné uznání o umístění v soutěži**.